



SVEA HOVRÄTT  
Mark- och miljööverdomstolen  
060208

**DOM**  
2021-06-16  
Stockholm

Mål nr  
M 813-20

## ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-12-12 i mål nr M 3451-18, se bilaga A

## PARTER

### KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Kaunis Iron AB, 559003-4103  
Bert-Ove Johanssons väg 8  
984 91 Pajala

Ombud: advokaten J.E

2. T.K

### MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län  
971 86 Luleå

2. Naturvårdsverket  
106 48 Stockholm

### SAKEN

Ansökan om prövning avseende ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet - Tapuli gruva med anrikningsverk vid Kaunisvaara i Pajala kommun

---

## MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår T.Ks överklagande.

2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom på så sätt att villkor 23 i tillståndet ska ha följande lydelse.

Dok.Id 1680815

---

**Postadress**  
Box 2290  
103 17 Stockholm

**Besöksadress**  
Birger Jarls Torg 16

**Telefon**  
08-561 670 00  
08-561 675 50

**E-post:** svea.hovratt@dom.se  
www.svea.se

**Telefax**

**Expeditionstid**  
måndag – fredag  
09:00–16:30

23. Tillståndet är för sin giltighet beroende av att det för verksamheten finns en godkänd ekonomisk säkerhet som ska täcka kostnaderna för efterbehandlingen av gruvan och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Den ekonomiska säkerheten ska bestå av följande:

A. Ett grundbelopp motsvarande 50 miljoner kr.

B. Ett tillägg till grundbeloppet som ska beräknas för tiden från senaste inmätning i september 2019 fram till datum då domen vinner laga kraft. Beräkningen ska motsvara kostnader om 16 kr per kvadratmeter för utbyggt sandmagasin och 35 kr per kvadratmeter för påverkad yta av övriga deponier inkluderat gråbergssupplag.

C. Prognosticerad ökning av kostnader för ett års kommande verksamhet, baserad på bolagets verksamhetsplanering med avräkning vid påföljande års uppräknings. Beräkningen ska motsvara kostnader om 16 kr per kvadratmeter för utbyggt sandmagasin och 35 kr per kvadratmeter för påverkad yta av övriga deponier inkluderat gråbergssupplag.

Säkerheten för grundbeloppet (A), tillägget (B) samt prognosticerad ökning (C) för närmast kommande år ska ges in till mark- och miljödomstolen senast två månader från det att domen har vunnit laga kraft. Därefter ska säkerhet för följande års prognosticerade ökade kostnad ges in i förskott en gång per år. Bolaget ska redovisa aktuella beräkningar för säkerhetens belopp och underlag för detta. Den ekonomiska säkerheten ska prövas av mark- och miljödomstolen.

---

## YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

**Kaunis Iron AB** (bolaget) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att den ekonomiska säkerheten i villkor 23 ska utgöras av ett grundbelopp om 50 miljoner kr med tillägg för ett belopp motsvarande den ökning av efterbehandlingskostnaderna som kan beräknas för perioden från inmätningen i september 2019 till kommande dom. Uppräkning (och avsättning) ska ske årligen i förskott för tillkommande upplagsytor avseende upplagsyta för gråberg och annat material (exklusive sandmagasinet) med 22 kr per kvadratmeter, baserat på bolagets verksamhetsplanering med en uppföljande avräkning vid påföljande års uppräkning. Den uppräknade säkerheten ska, tillsammans med en redovisning av aktuella beräkningar och underlaget för dessa, ges in till mark- och miljödomstolen senast den 31 december.

**T.K** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att den ekonomiska säkerheten i villkor 23 ska höjas till 300 miljoner kr.

**Länsstyrelsen** och **Naturvårdsverket** har motsatt sig bolagets yrkande om ändring av mark- och miljödomstolens dom.

## UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

### **Bolaget**

Av den överklagade domen och underlaget i övrigt framgår att det råder enighet om att det finns skäl att ompröva och höja den ekonomiska säkerheten enligt villkor 23 i Gränsälvscommissionens tillstånd och att skillnaderna i inställning framför allt gäller huruvida säkerheten bör ställas som ett engångsbelopp eller i form av ett grundbelopp med regelbunden uppräkning samt huruvida det finns behov att täcka sandmagasinet med morän eller jordförbättringsmedel innan vegetering.

Bolagets yrkande överensstämmer i huvudsak med länsstyrelsens andrahandsyrkande i mark- och miljödomstolen. Skillnaden mellan bolagets nu framställda yrkande och länsstyrelsens andrahandsyrkande i mark- och miljödomstolen är att uppräkningsen inte ska omfatta sandmagasinet samt att, när det gäller gråbergsupplag och övriga ”deponier”, uppräkningsen ska ske med lägre belopp/enhetskostnader än vad länsstyrelsen har yrkat.

Vidare innebär bolagets yrkande att uppräknings av säkerheten ska ske varje år och i förskott i stället för som anges i länsstyrelsens yrkande vart tredje år. Bolagets yrkande i Mark- och miljööverdomstolen innebär vidare att grundbeloppet om 50 miljoner kr (eller det högre belopp som Mark- och miljööverdomstolen kan finna erforderligt) ska räknas upp med ett tillägg som inkluderar de upplagsytor som tagits i anspråk sedan den senaste inmätningen. I likhet med länsstyrelsens yrkande ska årlig uppräknings och ny säkerhet redovisas/ges in till mark- och miljödomstolen.

Det överklagade villkoret innebär att bolaget åläggs att ställa ekonomisk säkerhet inte bara i förtid – innan motsvarande efterbehandlingskostnad har uppstått – utan även för en efterbehandlingssituation som i praktiken inte kommer att kunna aktualiseras inom ramen för gällande tillstånd. Villkoret innebär därigenom en orimlig och onödig finansiell belastning för bolaget.

När det gäller sandmagasinet är frågan om detta behöver täckas med morän eller jordförbättringsmedel eller om vegetering kan ske på naturlig väg direkt i anrikningssanden. Den sand som har deponerats, respektive kan komma att deponeras, är kraftigt nettobuffrande. Någon risk att sanden ska vittra och ge upphov till surt lakvatten och efterföljande utlakning av metaller och/eller andra föroreningar föreligger alltså inte. Erfarenheterna från driften och konkursperioden, under vilken det inte skedde någon tillförsel av våt sand, visar också att det inte finns något behov av täckning för att undvika skadlig eller störande damning. Frågan om täckning eller inte handlar därmed enbart om förutsättningarna att efter avslutad deponering få till stånd en god etablering av sådan växtlighet på magasinområdet som underlättar dess återgång till annan markanvändning (däribland renskötsel).

Mot bakgrund av att mark- och miljödomstolen har funnit att underlaget i målet inte ger tillräckligt stöd för att efterbehandlingsåtgärder i form av moräntäckning och insådd av sandmagasinet inte skulle vara behövligt har bolaget låtit inhämta ett yttrande från professor emeritus Björn Öhlander vid Luleå tekniska universitet. Av yttrandet framgår sammanfattningsvis att det inte finns något behov av moräntäckning för att förhindra syreinträngning och oxidation och att det för växtetablering vore direkt kontraproduktivt att täcka sanden med morän. Detta eftersom anrikningssanden är en bördigare "jordart" än morän.

Något krav på moräntäckning av sandmagasinet följer inte av tillståndet, varken direkt eller indirekt. I alla sammanhang där moräntäckning har tagits upp framgår enligt bolagets uppfattning att täckning bara skulle ske om det visade sig behövas för att få till stånd en bra vegetering av magasinsytan. De efterbehandlingsåtgärder som kan komma att bli nödvändiga på sandmagasinet är framför allt borttagande av ledningar och ramp m.m., vilket ryms inom grundbeloppet om 50 miljoner kr. Skulle domstolen finna att så inte är fallet handlar det i allt väsentligt om kostnader som föreligger redan idag och som inte förändras över tid på något sätt av betydelse, varför grundbeloppet i så fall bör justeras upp snarare än att föreskriva en successiv avsättning för sandmagasinet.

Naturvårdsverket har gjort gällande att det föreligger en osäkerhet gällande utvinningsavfallens egenskaper och om anläggningarna är konstruerade för att hantera avfallet. Av det mycket omfattande underlag som bolaget har presenterat i målet framgår klart att det inte föreligger någon sådan osäkerhet om avfallens egenskaper som har någon betydelse för hanteringen under drift och/eller efterbehandlingen. Gråberget som helhet är kraftigt nettobuffrande och de mindre linser och partier med förhöjda svavelhalter som förekommer utgör inte någon risk för omgivningen vare sig under pågående drift eller i ett långtidsperspektiv.

## **T.K**

Naturvårdsverket anger att deras inställning är att den ekonomiska säkerheten ska höjas till ett belopp av 300 miljoner kr. Han anser att Naturvårdsverket har den bästa

kompetensen av de båda myndigheterna länsstyrelsen och Naturvårdsverket att göra kvalificerade bedömningar av underlaget i målet. Därför ska beloppet höjas till 300 miljoner kr. Naturvårdsverket är också den samordnande myndighet i Sverige som bl.a. ansvarar för vägledning till verksamhetsutövare (gruvföretag) och tillsynsmyndigheter (t.ex länsstyrelser) avseende miljö- och tillståndsprövning och hantering av gruvavfall.

I de handlingar som presenterats av verksamhetsutövaren och som utgör underlag för beräkningar av ekonomisk säkerhet saknas kostnadstäckning för avhjälpande av miljöskada och oförutsedda händelser som till exempel utsläpp från gruvan. Det är heller inte utrett hur människorna i närområdet påverkas av gruvverksamheten.

### **Länsstyrelsen**

Länsstyrelsen avstyrker bolagets yrkande om villkor för ekonomisk säkerhet men motsätter sig inte en höjning av beloppet på så sätt som framgår av överklagandet från T.K. En ekonomisk säkerhet om 300 miljoner kr skulle vara mer betryggande. Länsstyrelsen har dock inte funnit att det finns ett tillräckligt detaljerat underlag som styrker en höjning av beloppet till denna summa.

Länsstyrelsen bedömer att en ställd ekonomisk säkerhet enligt bolagets yrkade villkor inte är betryggande för sitt ändamål. Enligt bolagets förslag kommer den ekonomiska säkerheten att uppgå till knappt halva beloppet enligt länsstyrelsens förstahandsyrkande i mark- och miljödomstolen. Det innebär att gruvindustriområdet inte kommer att kunna efterbehandlas på det sätt som förutsattes vid tillståndsprövningen.

För det fall att Mark- och miljööverdomstolen avser att bifalla bolagets överklagande och meddela beslut om villkor med successiv avsättning av belopp för den ekonomiska säkerheten anser länsstyrelsen att villkoret ska innehålla enhetskostnader enligt myndighetens andrahandsyrkande i mark- och miljödomstolen, det vill säga till där angivet belopp för sandmagasin och gråbergsdeponi. Länsstyrelsen finner i sådant fall att den ekonomiska säkerheten kan räknas upp varje år, så som bolaget föreslagit.

Att bolaget gör gällande att sandmagasinet inte behöver efterbehandlas finner länsstyrelsen inte förenligt med åtaganden, gällande tillstånd och villkor. Vad gäller yttrandet från Björn Öhlander kan länsstyrelsen konstatera att efterbehandlingsåtgärder vid sandmagasinet, varken nu eller tidigare, har syftat till att förhindra nedträngning av syre (oxidering) och i förlängningen minimera utsläpp av metaller från magasinsområdet eftersom det är fråga om icke kvalificerad täckning. Detta har varit känt redan vid tillfället för meddelandet av tillståndet för verksamheten varvid nu tillståndgivna och villkorade efterbehandlingsåtgärder för bland annat sandmagasinet fastslogs. Efterbehandling av sandmagasinet genom täckning med morän syftar bland annat till att möjliggöra en återanpassning av magasinsområdet, i någon mån, till omgivande naturmarker samt omfattar även andra nödvändiga åtgärder vid dammar/vallar för att undvika miljöpåverkan på nedströms magasinet liggande mark- och vattenområden.

#### **Naturvårdsverket**

Det är av högsta vikt att den ekonomiska säkerheten sätts till ett högre belopp snarast så att den blir betryggande. Redan 2015 uppmärksammades i Riksrevisionens granskning av gruvavfall att säkerheten var otillräcklig men trots det återstartades gruvverksamheten i juli 2018. Den ekonomiska säkerheten bör inkludera återställningskostnader för hela de sammanlagda ytor som tillståndet medger deponering inom. Bolaget har möjlighet att i enlighet med gällande tillstånd nyttja hela området för deponering och det måste vara avgörande för bedömningen.

När det gäller frågan om successiv avsättning av den ekonomiska säkerheten är det grundläggande kravet att säkerheten kan betraktas som tillräckligt betryggande för att minimera risken för att samhället får stå för avhjälpandekostnaden och successiva avsättningar kan medföra att det kan dröja mycket lång tid innan säkerheten uppgår till erforderligt belopp. Mot denna bakgrund bör säkerheten bestämmas till ett engångsbelopp. Det är på detta sätt som mark- och miljödomstolen har resonerat och Naturvårdsverket instämmer i resonemanget.

Naturvårdsverket konstaterar att den enda avfallshanteringsplan för aktuell verksamhet som har prövats är den avfallshanteringsplan som ingick i tillståndsansökan till Gränsälvscommissionen. En grundläggande brist i denna är att utvinningsavfallen karakteriserats som inert, vilket senare visat sig vara felaktigt. Därför anser Naturvårdsverket att ytterligare och mer omfattande återställningsåtgärder behöver vidtas.

Osäkerheten gällande utvinningsavfallens egenskaper och om utvinningsavfallsanläggningarna är konstruerade för att hantera avfallet samt om nu tillståndsgivna återställningsåtgärder är tillräckliga, innebär ytterligare skäl att tillämpa försiktighetsprincipen när det gäller storleken på den ekonomiska säkerheten.

## **MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL**

### *T.Ks överklagande*

Mark- och miljööverdomstolen tar först upp T.Ks överklagande med yrkande om att den ekonomiska säkerheten i villkor 23 ska höjas till 300 miljoner kr. T.K har till stöd för sitt yrkande i huvudsak anfört att Naturvårdsverket i mark- och miljödomstolen hade inställningen att säkerheten skulle uppgå till detta belopp. Därutöver har han anfört att oförutsedda utsläpp från gruvverksamheten och gruvverksamhetens påverkan på närboende inte beaktats i tillräcklig utsträckning vid säkerhetens bestämmande.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att Naturvårdsverket inte har överklagat domen och att Naturvårdsverket därför inte haft anledning att närmare utveckla sin i mark- och miljödomstolen anförda inställning. Vad T.K i övrigt anfört till stöd för sin talan kan inte läggas till grund för en höjning av säkerheten till 300 miljoner kr. Som framgår av Mark- och miljööverdomstolens fortsatta domskäl har domstolen i detta fall därutöver funnit att förutsättningar föreligger för att ställa säkerhet successivt. Mot denna bakgrund ska T.Ks överklagande avslås.



*Bolagets överklagande*

Mark- och miljööverdomstolen har när det gäller bolagets överklagande att ta ställning till om säkerheten ska ställas som ett engångsbelopp, såsom mark- och miljödomstolen kommit fram till, eller om det finns förutsättningar att bestämma säkerheten till ett grundbelopp kopplat till successiva avsättningar, såsom bolaget yrkar. Mark- och miljööverdomstolen har också att ta ställning till frågan om säkerheten ska omfatta någon form av okvalificerad täckning av sandmagasinet med morän eller jordförbättringsmedel eller om vegetering, såsom bolaget gör gällande, kan ske direkt i sanden.

Av 16 kap. 3 § andra stycket miljöbalken framgår att en säkerhet ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet.

I förarbetena (prop. 2006/07:95 s. 113) anges att kostnaderna för efterbehandling av exempelvis gruvavfallsdeponier i vissa fall kan bli mycket höga. Projektets tillgångar består i det första skedet bara av den obrutna malmen. En tillämpning av lagstiftningen som innebär att det ställs krav på en säkerhet beräknad för hela den slutliga efterbehandlingskostnaden före projektstart medför därför ofta problem för verksamhetsutövaren. Ett sådant krav kan dessutom framstå som omotiverat, eftersom det inte står i proportion till någon motsvarande finansiell risk för samhället. Om kraven på säkerhet i initialskedet blir för stora, kan det leda till att verksamheten aldrig kommer igång.

Vidare framgår av ovan nämnda förarbeten att det bör anges i lagtexten att säkerheten får ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av den. Denna möjlighet bör gälla deponier, inklusive gruvavfallsdeponier, och täkter samt andra fall när en säkerhet krävs med stöd av generella bestämmelser i 16 kap. 3 § miljöbalken. Planen bör fastställas av tillståndsmyndigheten i samband med tillståndsbeslutet.

När det gäller praxis finns ett antal avgöranden som tagit ställning till frågan om säkerhet kan ställas genom successiva avsättningar. I ett avgörande från Miljööverdomstolen (MÖD 2005:15), gällande tillstånd för gruvdrift, konstaterades att ett bolag skulle ställa säkerhet för kostnader för efterbehandlingsåtgärder men att det inte är nödvändigt att säkerhet ställs för kostnader som motsvarar det totala efterbehandlingsbehovet redan när verksamheten startar. Domstolen angav att under förutsättning att det är möjligt att avgöra i vilken takt efterbehandlingsbehovet uppkommer finns det därför inget hinder mot att säkerheten ställs successivt så länge säkerheten vid varje tillfälle motsvarar kostnaden för efterbehandling.

Länsstyrelsen har i mark- och miljödomstolen, såsom andrahandsyrkande, ansett att ställande av säkerhet även kan ske så att beloppet successivt justeras efter aktuellt behov av återställning, det vill säga i takt med att industriområdet inkluderat deponier för utvinningsavfall samt andra deponier tar naturmark i anspråk. För att beloppet på den ekonomiska säkerheten inte ska understiga bedömda kostnader för efterbehandling vid var tidpunkt, måste engångskostnaderna i villkoret, för återställning av gråbergssupplag och sandmagasin successivt justeras upp regelbundet. Länsstyrelsen ansåg i mark- och miljödomstolen att detta kunde ske vart tredje år efter ställd säkerhet godkänts. I Mark- och miljööverdomstolen har länsstyrelsen ändrat denna inställning till att uppjustering bör göras årligen. Länsstyrelsen ansåg också att det behövdes ett grundbelopp på minst 50 miljoner kr som tar hänsyn till den ytmässiga utbredningen av verksamheten mellan omprövningarna av den ekonomiska säkerheten. Enhetskostnaderna, 16 kr per kvadratmeter för utbyggt sandmagasin och 35 kr per kvadratmeter för påverkad yta av övriga deponier inkluderat gråbergssupplaget, har länsstyrelsen räknat ut med stöd av en utredning från en tidigare verksamhetsutövare, Northland Resources AB.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

För att en säkerhet ska kunna ställas successivt krävs att omfattningen av efterbehandlingen och kostnaderna för den klart framgår av en efterbehandlingsplan eller motsvarande. Bolaget har i målet hävdade att den föreslagna säkerheten med ett grundbelopp kopplat till successiva avsättningar är anpassad till och beräknad för att

under hela verksamhetstiden tillse att den ställda säkerheten med marginal motsvarar det faktiska efterbehandlingsbehovet vid varje tidpunkt, varken mer eller mindre. När det gäller gråbergsupplaget har bolaget gjort gällande att det kommer att handla om förhållandevis begränsad utökning av upplagsområdet under överskådlig tid. När det gäller sandmagasinet anser bolaget att de mindre återställningsåtgärder som kan komma att krävas bör inrymmas i grundbeloppet.

Det finns enligt Mark- och miljööverdomstolen förutsättningar för att i detta fall bestämma säkerheten till ett grundbelopp kopplat till successiva avsättningar. Mark- och miljödomstolen har i sina skäl angett att en successiv avsättning kan medföra att det kan dröja mycket lång tid innan säkerhet uppgår till erforderligt belopp. Mark- och miljööverdomstolen gör här en annan bedömning. Genom årlig uppjustering av säkerheten, på sätt bolaget har föreslagit här, kommer säkerheten med täta intervaller att kunna anpassas till det område som tagits i anspråk. Bolaget har också föreslagit att den årliga uppräknningen görs i förskott. Härigenom får säkerheten betraktas som betryggande för att minimera risken för att samhället får bära avhjälpandekostnaden.

När det gäller sandmagasinet har mark- och miljödomstolen funnit att underlaget i målet inte ger tillräckligt stöd för att efterbehandlingsåtgärder i form av moräntäckning och insädd av sandmagasinet inte skulle vara behövliga. Mot denna bakgrund och med hänsyn till försiktighetsprincipen ansåg domstolen att kostnaderna för efterbehandling av sandmagasinet ska beaktas i sin helhet. Det yttrande som bolaget inkommit med i Mark- och miljööverdomstolen ger visst stöd för att det inte finns något behov av moräntäckning för att förhindra syreinträngning och oxidation men, som länsstyrelsen framhållit, är det huvudsakliga syftet med moräntäckning att möjliggöra återanpassning av magasinområdet, i någon mån, till omgivande naturmarker. Efterbehandlingen omfattar även andra nödvändiga åtgärder vid dammar/vallar för att undvika miljöpåverkan på nedströms magasinet liggande mark- och vattenområden. Mark- och miljööverdomstolen instämmer därför i mark- och miljödomstolens bedömning att efterbehandling av sandmagasinet ska beaktas i sin helhet.

Mot denna bakgrund bör de successiva avsättningarna täcka efterbehandlingskostnader för såväl sandmagasinet som påverkad yta av övriga deponier inkluderat

gråbergssupplaget. Det finns inte anledning att ifrågasätta de enhetskostnader som tagits fram av länsstyrelsen. När det gäller grundbeloppet 50 miljoner kr har länsstyrelsen i mark- och miljödomstolen angett att grundbeloppet minst ska uppgå till detta belopp. Motiveringen till detta har angetts vara att det vid ansökningstillfället befintliga industriområdet, borträknat sandmagasin och gråbergssupplag, uppgick till cirka 30 procent av gruvindustriområdets yta. Bolaget har i Mark- och miljööverdomstolen föreslagit att, då viss tid nu passerat, grundbeloppet 50 miljoner kr ska räknas upp med ett belopp motsvarande av domstolen fastställd enhetskostnad för tillkommande upplagsytor från inmätningen i september 2019. Mark- och miljööverdomstolen gör samma bedömning som länsstyrelsen i fråga om grundbeloppets storlek, dock med det tillägg som bolaget föreslår för att säkerheten ska vara betryggande vid varje tidpunkt. Grundbeloppet bör således fastställas till 50 miljoner kr plus tillägget.

Med delvis bifall till bolagets talan ska därför mark- och miljödomstolens dom ändras och villkor 23 i tillståndet ges den lydelse som framgår av domslutet.

**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga B

Överklagande senast den 2021-07-14

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Liselotte Rågmark, Mikael Hagelroth och Gösta Ihrfelt, referent, samt tekniska rådet Kerstin Gustafsson.

Föredragande har varit Ote Dunér.



UMEÅ TINGSRÄTT  
Mark- och miljödomstolen

**DOM**  
2019-12-12  
meddelad i  
Umeå

Mål nr M 3451-18

### SÖKANDE

Länstyrelsen i Norrbottens län  
971 86 Luleå

### MOTPARTER

1. Kaunis Iron AB, 559003-4103  
Köpmangatan 56  
972 34 Luleå

Ombud: Advokat J.E

2. Naturvårdsverket  
106 48 Stockholm

### SAKEN

Ansökan om prövning avseende ekonomisk säkerhet för gruvverksamhet – Tapuli gruva med anrikningsverk vid Kaunisvaara, Pajala kommun

Avrinningsområde: Torneälven

N: 7500095 E: 856230 (Anrikningsverk)

N: 7501840 E: 856325 (Tapuli dagbrott)

N: 7500700 E: 859890 (Sandmagasin)

---

### DOMSLUT

Med ändring av Finsk-svenska gränsälvscommissionens beslut om tillstånd i mål M 11/09 den 20 augusti 2010 föreskriver mark- och miljödomstolen att villkor 23 i tillståndet ska ha följande lydelse.

23. Tillståndet är för sin giltighet beroende av att det för verksamheten ska finnas – för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten och för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och

Dok.Id 338653

---

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: <a href="mailto:mmd.umea@dom.se">mmd.umea@dom.se</a> <a href="http://www.domstol.se">www.domstol.se</a> , Info om vår personuppgiftsbehandling: <a href="http://www.umeatingsratt.domstol.se">www.umeatingsratt.domstol.se</a> eller kontakta oss		måndag – fredag 08:00–16:00

de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda – en ekonomisk säkerhet om sammanlagt 155 miljoner kr. Den nya ekonomiska säkerheten ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning inom två månader från det att domen i detta mål har vunnit laga kraft.

Mark- och miljödomstolen avslår Naturvårdsverkets yrkande om att Kaunis Iron AB ska föreläggas att ge in kompletterande uppgifter som underlag för prövningen i målet.

---

## BAKGRUND

### Inledning

Målet gäller omprövning av det villkor om ekonomisk säkerhet som har föreskrivits för gruvverksamheten i Tapuli gruva med anrikningsverk vid Kaunisvaara i Pajala kommun i det tillstånd som meddelades den 20 augusti 2010 av den Finsk-svenska gränsälvscommissionen. För närvarande bedrivs gruvverksamhet med stöd av detta tillstånd av bolaget Kaunis Iron AB. Omprövningen föranleds av en ansökan från Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen).

### Tillståndet enligt den Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsen

Bolaget Northland Resources AB hade ansökt hos den Finsk-svenska gränsälvscommissionen om tillstånd med stöd av den Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsen (myndighetens mål nr M 11/09). Bolaget beviljades tillstånd för att inom området för erhållen bearbetningskoncession få anlägga Tapuli gruva, släppa ut behandlat process-, gruv- och dräneringsvatten till Muonio älv, driva Tapuli gruva för brytning av högst 20 miljoner ton malm per år samt att få anlägga och driva ett anrikningsverk vid Kaunisvaara. Tillstånd lämnades även för att uppföra och driva ett antal anläggningsdelar m.m. i området.

Ett antal villkor föreskrevs för verksamheten, bl.a. följande.

20. Efterbehandling av ianspråktagna områden skall utföras på det sätt bolaget redovisat i ansökningshandlingarna. En efterbehandlingsplan (inklusive gråberg, sand m.m.) skall upprättas innan gruvans byggnadsskede påbörjas och redovisas till länsstyrelsen.
21. Deponering av gråberg skall ske i enlighet med vad bolaget redovisat i målet.
22. Avslutning och efterbehandling skall ske i enlighet med vid var tid gällande avslutnings- och efterbehandlingsplan. Det ankommer på bolaget att successivt uppdatera planer enligt ovan nämnda tillståndsvillkor. En slutlig, detaljerad efterbehandlingsplan skall lämnas in till Länsstyrelsen i Norrbottens län i god tid innan verksamheten upphör eller det blir aktuellt med slutlig efterbehandling av något delområde.

23. Tillståndet är för sin giltighet beroende av att bolaget ställer säkerhet i form av en bankgaranti för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheterna kan föranleda. Säkerheten ska utgöras av ett belopp om 10 300 000 kr innan tillstånden tas i anspråk och därefter 6,1 kr per m<sup>2</sup> tillkommande yta av sandmagasinet och 11,4 kr per m<sup>2</sup> tillkommande yta av gråbergssupplaget. Det ankommer på bolaget att till länsstyrelsen redovisa bankgarantier i enlighet med vad som här föreskrivits.

Bolaget ska varje år till länsstyrelsen redovisa behovet av och kostnaderna för resterande efterbehandling. Om avsatta medel i väsentlig grad överstiger beräknade kostnader får länsstyrelsen medge att säkerheten sänks.

Northland Resources AB tog tillståndet i anspråk år 2012 och ställde en ekonomisk säkerhet i form av en bankgaranti. Bolaget bedrev sedan verksamhet vid Tapuli gruva fram till dess att det försattes i konkurs den 8 december 2014. Därefter bedrev konkursboet en begränsad gruvverksamhet i syfte att bland annat möjliggöra en försäljning av verksamheten.

#### **Northland Resources AB:s ansökan om utökat tillstånd enligt miljöbalken**

Under pågående verksamhet, den 23 juni 2011, ansökte Northland Resources AB hos mark- och miljödomstolen om ett gemensamt tillstånd enligt miljöbalken för fortsatt och utökad verksamhet i Tapuli och Sahavaara (mål nr M 1666-11). Det gällde för redan tillståndsgiven verksamhet vid Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk samt även för verksamhet vid Sahavaara gruva och kompletteringar av anrikningsverk, vattenverksamhet, sandmagasin och infrastruktur. Efter att konkursboet återkallat ansökan skrevs målet av i april 2016.

#### **Kaunis Iron AB:s verksamhet**

Det tillstånd som meddelades av Finsk-svenska gränsälvscommissionen har sedermera övertagits av bolaget Kaunis Iron AB, som år 2018 återupptog gruvverksamheten i Tapuli gruva. Naturvårdsverket ansökte i juni 2018 hos mark- och miljödomstolen om återkallelse av delar av tillståndet (mål nr M 1828-18). De delar av tillståndet som inte har yrkats återkallelse av rör efterbehandling och avser bl.a.



villkor 23. Kaunis Iron AB har i juli 2019 ansökt hos mark- och miljödomstolen om ett helt nytt tillstånd enligt miljöbalken för verksamheten (mål nr M 2090-19). Målen om återkallelse och om nytt tillstånd är ännu inte avgjorda av domstolen.

### **Länsstyrelsens ansökan om omprövning av den ekonomiska säkerheten**

Länsstyrelsen har i december 2018 ansökt hos mark- och miljödomstolen om omprövning av villkor 23, vilket är den prövning som är aktuell i nu förevarande mål. Länsstyrelsens uppfattning är att den nuvarande ekonomiska säkerheten är alltför liten.

Mark- och miljödomstolen har kungjort ansökan för yttrande. För målet har bestämmelser i lagen (2010:897) om gränsälvöverenskommelse mellan Sverige och Finland bedömts vara tillämpliga (vilket även är fallet för de övriga målen rörande Kaunis Iron AB, mål nr M 1828-18 och M 2090-19). Innebörden av detta är bl.a. att ansökningshandlingar har översatts till finska och att ansökan kungjorts även i Finland.

I målet har yttranden med synpunkter kommit in från myndigheter och privatpersoner i Sverige och Finland. Någon invändning mot länsstyrelsens yrkande om att nuvarande säkerhet behöver höjas har inte framställts. Inställning till länsstyrelsens yrkanden har redovisats av Kaunis Iron AB och Naturvårdsverket.

### **Underlag för prövningen av frågan om ekonomisk säkerhet**

Som underlag för prövningen av frågan om ekonomisk säkerhet har parterna hänvisat till ett antal olika handlingar som har upprättats för verksamheten ifråga. I det följande redogörs för vilka dessa är.

I ansökan om tillstånd hos Finsk-svenska gränsälvskommisionen (mål nr M 11/09) ingick bl.a. en avfallshanteringsplan; *PM Avfallshanteringsplan Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, Upprättad 2008-12-01 och reviderad 2009-02-09*, samt en avsättningsplan; *Avsättningsplan ekonomisk säkerhet för efterbehandling –*

*Tapuli gruva och Kaunisvaara anrikningsverk, Upprättad 2009-01-28 och reviderad 2009-02-12.*

Inom ramen för ansökan om nytt och utökat miljöbalkstillstånd i domstolens mål nr M 1666-10 reviderade Northland Resources AB sin efterbehandlingsplan och avsättningsplan för ekonomisk säkerhet i omgångar. År 2013 gav bolaget in en handling benämnd *Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling 2013-05-24*. Efter inträffad konkurs gav konkursboet in en rapport avseende kostnader för efterbehandling av hela gruvindustriområdet i målet, *Ekonomiska konsekvenser av avveckling av gruvdriften i Pajala 2015-11-03*. Konkursförvaltaren tog också fram en ny efterbehandlingsplan, som godkändes genom beslut av länsstyrelsen den 12 juli 2017.

Efter att ha tagit över tillståndet har Kaunis Iron AB gett in en reviderad avfallshanteringsplan för godkännande till länsstyrelsen, *Avfallshanteringsplan 2018-12-06 med Efterbehandlingsplan 2018-12-11*. Kaunis Iron AB har dessutom gett in ytterligare en uppdaterad avfallshanteringsplan i sin ansökan om nytt miljöbalkstillstånd i mål nr M 2090-19, i *Efterbehandlingsplan 2019-07-16*. Kaunis Iron AB har också låtit den konsult som upprättade sistnämnda efterbehandlingsplan (Golder Associates AB, Golder) utföra en bedömning av efterbehandlingskostnaderna, *Teknisk PM – Bedömning av efterbehandlingskostnad Tapuli gruva och sandmagasin, 2018-11-09*.

I den avfallshanteringsplan från år 2008 som utgjorde underlag för nu gällande tillstånd beräknades avfallsmängderna till ca 250 miljoner ton gråberg och cirka 70 miljoner ton anrikningssand med en malmbas om cirka 105 miljoner ton. Den reviderade avfallshanteringsplanen som gavs in till länsstyrelsen år 2018 anger en deponering av cirka 104 miljoner ton gråberg och 42 miljoner ton anrikningssand samt 58 miljoner ton brytvärd malm. Enligt sistnämnda avfallshanteringsplan hade år 2018 cirka 9 miljoner ton gråberg deponerats på gråbergsupplaget och cirka 6,3 miljoner ton anrikningssand deponerats i sandmagasinet.

## YRKANDEN M.M.

### Länsstyrelsen

Länsstyrelsen yrkar *i första hand* att mark- och miljödomstolen ändrar villkor 23 i det tillstånd som meddelades av Finsk-svenska gränsälvscommissionen så att villkoret får följande lydelse.

Tillståndet är för sin giltighet beroende av att det för verksamheten finns en godkänd ekonomisk säkerhet som uppgår till ett belopp av 155 miljoner kr. Den ekonomiska säkerheten ska inges till mark- och miljödomstolen för prövning och ska täcka kostnaderna för efterbehandlingen av gruvan och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Den ekonomiska säkerheten ska prövas av mark- och miljödomstolen.

Länsstyrelsen yrkar *i andra hand* att mark- och miljödomstolen ändrar villkor 23 så att det får följande lydelse.

Tillståndet är för sin giltighet beroende av att det för verksamheten finns en godkänd ekonomisk säkerhet som ska täcka kostnaderna för efterbehandlingen av gruvan och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Den ekonomiska säkerheten ska utgöras av ett grundbelopp om 50 miljoner kr samt inkludera tillkommande kostnader om 16 kr per kvadratmeter för utbyggt sandmagasin och 35 kr per kvadratmeter för påverkad yta av övriga deponier inkluderat gråbergssupplag. Bolaget ska vart tredje år inkomma, till mark- och miljödomstolen, med ny ekonomisk säkerhet och därtill redovisa aktuella beräkningar för säkerhetens belopp och underlaget därför. Den ekonomiska säkerheten ska prövas av mark- och miljödomstolen.

### Kaunis Iron AB

Kaunis Iron AB bestrider länsstyrelsens förstahandsyrkande. Bolaget medger länsstyrelsens andrahandsyrkande, med den ändringen att uppräknings av säkerheten ska ske med ett belopp om 22 kr/m<sup>2</sup> tillkommande yta av upplag för gråberg och andra utvinningsavfall (exklusive anrikningssand).

### **Naturvårdsverket**

Naturvårdsverkets inställning är att den ekonomiska säkerheten ska höjas till ett belopp av 300 miljoner kr.

### **ANSÖKAN**

Av länsstyrelsens ansökan om omprövning framgår i huvudsak följande.

### **Bakgrund till ansökan**

I februari 2016 begärde Northland Resources AB:s konkursbo att få ta i anspråk den säkerhet som tidigare hade ställts till länsstyrelsen i syfte att vidta löpande miljöåtgärder och efterbehandling av Tapuli gruva. Länsstyrelsen begärde och fick i maj 2016 friställda medel genom ställd bankgaranti av Svenska Handelsbanken till ett belopp av 29 400 974 kr. De friställda medlen avsåg att finansiera miljöåtgärder i form av vattenhantering och upprätthållande av egenkontroll, utredning av möjliga besparings- och avslutningsåtgärder för vattenhantering, framtagande av en detaljerad avslutnings- och efterbehandlingsplan samt genomförandet av efterbehandlingsåtgärder. Konkursboet tog i samråd med länsstyrelsen fram en efterbehandlingsplan för återställning av delar av gruvindustriområdet. Några konkreta åtgärder för efterbehandling av området har inte genomförts.

I februari 2018 underrättades länsstyrelsen av Kaunis Iron AB om att ansvaret för de förpliktelser som följer av tillståndet samt bedrivande av verksamheten under tillståndet har övertagits av bolaget. Länsstyrelsen har även mottagit en ekonomisk säkerhet i form av en bankgaranti till ett belopp av 29 400 974 kr från Swedbank AB utställd för Kaunis Iron, vilken för år 2018 har räknats upp till lite drygt 31 miljoner kr. I juli 2018 underrättades länsstyrelsen av Bergsstaten om start av gruvdrift inom koncessionsområdet Tapuli K nr 1. Kaunis Iron AB har i december 2018 kommit in med en reviderad avfallshanteringsplan till länsstyrelsen, *Avfallshanteringsplan 2018-12-06* med *Efterbehandlingsplan 2018-12-11*, vilket kommer att handläggas i särskild ordning enligt förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

### Skäl för ansökan

*Ställd säkerhet bedöms inte vara tillräcklig*

Det finns skäl att anta att den säkerhet som nu ställts för den tillståndsgivna verksamheten inte är tillräcklig för täckandet av de kostnader som kan uppstå innan genomförandet av, i samband med och efter efterbehandlingen av gruvindustriområdet i Tapuli.

Vid de förberedande arbetena kring efterbehandlingen av Tapuli gruva framgick att enbart kostnaden för vissa inledande och förberedande åtgärder har varit betydande och att de har uppgått till cirka 25 procent av nu ställd säkerhet.

Enligt den rapport som togs fram av konkursboet och gavs in i det tidigare målet om miljöbalkstillstånd (mål nr M 1666-11), *Ekonomiska konsekvenser av avveckling av gruvdriften i Pajala 2015-11-03*, har kostnaderna för en återställning av området bl.a. uppskattats översiktligt till 155–200 miljoner kr. Av rapporten framgår även att bolaget har, i underlag gällande affärsredovisning och rapportering kvartal år 2014, uppskattat kostnaderna för återställning/efterbehandling till 50–60 miljoner kr. Av rapporten framgår att den uppskattade kostnaden bedöms vara en underskattning.

I den uppdaterade avsättningsplanen som konkursboet också gav in i mål nr M 1666-11, *Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling 2013-05-24*, framgår sammanfattningsvis uppdaterade kostnader för efterbehandling av bland annat dagbrott, industriområde, gråbergssupplag och sandmagasin. Det förespråkades en större initial avsättning (grundbelopp) med årlig uppräknings utifrån uppdaterade högre enhetskostnader för åtgärder vid sandmagasin och gråbergssupplag. Den totala kostnaden för efterbehandlingen uppskattas uppgå till drygt 150 miljoner kr för de delar som berör aktuell verksamhet vid bland annat Tapuli dagbrott, gråbergssupplag och sandmagasin. De uppdaterade enhetskostnaderna för efterbehandling av gråbergssupplag och sandmagasin uppgår till 32 kr respektive 14,7 kr/m<sup>2</sup>. Grundbeloppet föreslås öka från 10 300 000 kr till 25 507 000 kr.

Ett annat sätt att bedöma om storleken på aktuell säkerhet är rimlig är att jämföra ställda säkerheter i förhållande till storleken på industriområdena, inkluderat bland annat sandmagasin och gråbergssupplag. De dagbrottsgruvor som ligger närmast att jämföra verksamheten i Tapuli med är dagbrottsgruvorna i Mertainen (utan sandmagasin) och Leveäniemi, vilka har en uppskattad yta omfattande cirka 400 respektive 800 hektar. De ekonomiska säkerheterna för dessa verksamheter uppgår till ungefär 54 respektive 118 miljoner kr. Storleken på den yta som hittills påverkats av gruvverksamheten i Tapuli uppgår till cirka 660 hektar. En uppskattning av storleken på en ekonomisk säkerhet för Tapuli gruva, bedömd utifrån ovan nämnda enkla jämförande exempel (kr ekonomisk säkerhet per hektar verksamhetsyta) skulle därmed komma att uppgå till cirka 100 miljoner kr.

#### *Förstahandsyrkandet*

Enligt Northland Resources AB:s redovisning *Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling 2013-05-24* uppgår beloppet för en slutlig återställning av Tapuli industriområde till drygt 150 miljoner kr. I likhet med vad som föreskrivits för andra tillståndsgivna gruvverksamheter är det motiverat att ställd säkerhet för verksamheten i Tapuli ska ta höjd för den slutliga efterbehandlingskostnaden. Underlaget kommer från Northland Resources AB i samband med dess ansökan om fortsatt och utökad verksamhet i Tapuli och Sahavaara och är tillräckligt aktuell för prövning av den ekonomiska säkerhetens belopp. Av denna anledning ska i första hand villkor 23 ändras på så sätt att den ekonomiska säkerheten ska fastställas till ett slutligt belopp om 155 miljoner kr.

#### *Andrahandsyrkandet*

Ställande av ekonomisk säkerhet kan även ske så att beloppet successivt justeras efter aktuellt behov av återställning, det vill säga i takt med att industriområdet inkluderat deponier för utvinningsavfall samt andra deponier tar naturmark i anspråk. För att den ekonomiska säkerheten inte ska understiga bedömda kostnader

för efterbehandling vid var tidpunkt, måste enhetskostnaderna i villkoret, för återställning av gråbergsupplag och sandmagasin, successivt justeras upp regelbundet. Detta bör kunna ske vart tredje år efter att ställd säkerhet godkänts. Det är också nödvändigt med ett grundbelopp som tar höjd för vad som måste bekostas i övrigt samt som tar hänsyn till den ytmässiga utbredning av verksamheten som sker i perioden (tre år) mellan omprövningarna av den ekonomiska säkerheten.

Med stöd av uppgifterna i Northland Resources AB:s *Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling 2013-05-24* kan föreslagna enhetskostnader för efterbehandling av gråbergsupplag och sandmagasin accepteras. Viss justering måste dock ske mot bakgrund av den osäkerhet kring kostnadsförslag som råder vid tillfället för upphandling av efterbehandlingsåtgärder. Det är motiverat att enhetskostnaderna för efterbehandling av gråbergsupplag och andra deponier ska uppgå till 35 kr och enhetskostnaderna för efterbehandling av sandmagasinet med tillhörande områden ska uppgå till 17 kr.

I samband med den inledande processen med efterbehandling av verksamheten i Tapuli, efter Northland Resources AB:s konkurs, kunde konstateras att kostnaden för skötsel, drift och kontroll av anläggningen var betydande. Åtgärder som kan bli aktuella att bekosta med den ekonomiska säkerheten är bland annat efterbehandling av övriga delar av industriområdet, omhändertagandet av eventuella förorenings-skador, upprättandet av och genomförandet av kontrollprogram innan och i samband med efterbehandling, efterkontroll, undanröjande av säkerhetsrisker inkluderat sprängningsarbeten samt – för en viss period innan anläggningar är tagna ur bruk och området är återställt – drift av anläggningen inkluderat upprätthållande av viss dammsäkerhet.

Det nu befintliga industriområdet, borträknat sandmagasin och gråbergsupplag, uppgår till cirka 30 procent av gruvindustriområdets yta. Därför ska grundbeloppet enligt andrahandsyrkandet uppgå till minst 50 miljoner kr.

Länsstyrelsen kommer att granska den av Kaunis Iron AB inlämnade *Avfallshanteringsplan 2018-12-06* med bilagor. Det kan dock redan nu konstateras att den uppdaterade avfallshanteringsplanen inte ger stöd för länsstyrelsens yrkanden vad avser uppskattad kostnad för efterbehandling av gruvindistriområdet. Kaunis Iron AB bedöms preliminärt utgå från felaktiga antaganden vad gäller vilka åtgärder som måste vidtas och vad de ska anses kosta.

#### **YTTRANDEN M.M.**

##### **Allmänt**

Efter att mark- och miljödomstolen kungjort länsstyrelsens ansökan har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Havs- och vattenmyndigheten anfört att de avstår från att yttra sig. Yttranden har kommit in från Kaunis Iron AB, Naturvårdsverket, Finsk-Svenska gränsälvscommissionen och T.K. Från Finland har yttranden kommit in från Lapplands närings-, trafik- och miljöcentral (Lapplands NTM-central), Miljöhälsoskyddsmyndigheten i Torneå (Havslapplands miljöhälso- och kollektivtrafiksektion i Torneå stad) och Naturresursinstitutet (LUKE).

Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte i något av yttrandena har ifrågasatts att den ekonomiska säkerheten bör höjas. Kaunis Iron AB menar dock att säkerheten bör bestämmas i enlighet med länsstyrelsens andrahandsyrkande, men att enhetskostnaden för den successiva avsättningen bör vara lägre än vad som yrkats. Bolaget anser inte heller att det underlag som länsstyrelsen hänför sig till ska användas för beräkningen, utan att de uppdaterade utredningar som bolaget har gjort i stället ska tillämpas. Naturvårdsverket har argumenterat för att säkerheten bör utges i form av ett engångsbelopp och att det bör vara nästan dubbelt så stort som det som länsstyrelsen har yrkat. Naturvårdsverket ifrågasätter även de presenterade underlagen. T.K har anfört att det finns brister länsstyrelsens underlag och att det är många kostnader som inte har beaktats, inte minst de sociala effekterna för männi-skor. Lapplands NTM-central har tillagt att även finsk mervärdesskatt bör inräknas vid bestämmande av den ekonomiska säkerheten.



I det följande redovisas närmare vad som huvudsakligen framgår från de yttranden som har kommit in från länsstyrelsen, Kaunis Iron AB och Naturvårdsverket i fråga om länsstyrelsens första- respektive andrahandsyrkande.

### **Förstahandsyrkandet**

Kaunis Iron AB anför att förstahandsyrkandet om avsättning med ett engångsbelopp bestrids oavsett om beloppet skulle justeras. Enligt bolaget bör säkerheten även fortsättningsvis ställas i form av ett grundbelopp och med tillkommande avsättningar beroende på hur deponeringen fortsätter.

Med stöd av ingiven promemoria från Golder, *Teknisk PM – Bedömning av efterbehandlingskostnad Tapuli gruva och sandmagasin, 2018-11-09*, ifrågasätter bolaget länsstyrelsens beräkningar till stöd för förstahandsyrkandet och menar att de utgår från förutsättningar som inte längre är relevanta för efterbehandlingen. Det gäller dels vilken yta för gråbergsupplaget som ska beaktas, dels om sandmagasinet ska täckas med morän och jordförbättringsmedel innan det vegeteras.

Enligt Kaunis Iron AB utgår av länsstyrelsen beaktade efterbehandlingskostnader från hela den tillståndsgivna ytan för gråbergsupplaget, trots att endast 1/3 av ytan används i dag och trots att någon utökning vare sig är praktiskt möjlig eller planerad inom ramen för gällande tillstånd. Vidare utgår beräkningarna från att sandmagasinet ska täckas med 0,1 m morän och jordförbättringsmedel innan det vegeteras. Bolaget är av uppfattningen att den del av sandmagasinet som innehåller nettobuffrande sand inte behöver täckas, eftersom erfarenheterna numera visar att lav och andra växter etableras snabbt på magasinet även utan morän och jordförbättringsmedel.

Kaunis Iron AB uppger att en större upplagsyta och moräntäckning av sandmagasinet medför efterbehandlingskostnader om drygt 100 miljoner kr och att detta i allt väsentligt utgör skillnaden mellan det av länsstyrelsen yrkade beloppet om 155

miljoner kr och den kostnad om cirka 50 miljoner kr som framgår av den efterbehandlingsplan som togs fram av konkursboet och som godkändes av länsstyrelsen sommaren 2017. Enligt bolaget ska inte dessa tillkommande kostnader medräknas.

Länsstyrelsen genmäler att den ekonomiska säkerheten bör inkludera återställningskostnader för de sammanlagda ytor som tillståndet medger deponering inom och att det även ska innefatta kostnader för att täcka sandmagasinet med morän eller jordförbättringsmedel. Länsstyrelsen påtalar att den efterbehandlingsplan som myndigheten godkände år 2017 inte ska uppfattas som att det är möjligt att ge avkall på efterbehandlingsåtgärder vid bl.a. sandmagasinet. Enligt länsstyrelsen fattades beslutet om godkännande i en undantagssituation utanför tillståndets ramar och avsåg då främst prioriterade åtgärder eftersom tillgängliga finansiella medel var otillräckliga för komplett återställning. Länsstyrelsen menar att bedömningen av den ekonomiska säkerhetens storlek ska utgå från den tillståndsgivna verksamheten samt den tidigare prövade avfallshanteringsplanen och de åtgärder som där är angivna som efterbehandlingsåtgärder. Enligt länsstyrelsen går det inte att ta hänsyn till om bolaget endast tagit en del av området för gråbergsdeponi i anspråk, eftersom tillståndet medger fullt nyttjande av angivet område för deponering.

Även Naturvårdsverket menar att det är den tillståndsgivna verksamheten med där uppgivna totala mängder gråberg och anrikningssand som den ekonomiska säkerheten ska ta hänsyn till. Enligt myndigheten kan reviderade avfallshanteringsplaner som t.ex. beskriver mindre ianspråktagna ytor eller annan utformning (bl.a. den plan som gavs in till länsstyrelsen år 2018) inte läggas till grund för prövningen oavsett i vilken utsträckning som bolaget väljer att ta tillståndet i anspråk. Naturvårdsverket anför att en avfallshanteringsplan inte kan revideras på ett sådant sätt att driften, kapaciteten och den tekniska utformningen av anläggningarna förändras på ett sätt som i sig är tillståndspliktigt.

Naturvårdsverket anför även att den avfallshanteringsplan från år 2008 som ligger till grund för det tillstånd som lämnades av Finsk-svenska gränsälvskommissionen inte heller kan ligga till grund för prövningen av säkerhetens storlek, eftersom

anläggningen (exempelvis klarningsmagasinet) inte har konstruerats på tillståndsgivet sätt. Naturvårdsverket bedömer att möjligen den rapport som konkursboet tog fram för kostnader för efterbehandling av hela gruvindustriområdet *Ekonomiska konsekvenser av avveckling av gruvdriften i Pajala 2015-11-03* kan motsvara en sådan bedömning som krävs för prövningen. Enligt myndigheten saknas dock transparenta beräkningar om hur de angivna beloppen räknats fram, varför Kaunis Iron AB inom ramen för detta mål bör föreläggas att komma in med underlaget för beräkningarna.

Kaunis Iron AB är av uppfattningen att även uppdaterade handlingar ska kunna beaktas vid prövningen av den ekonomiska säkerheten. Bolaget anför att efterbehandlingsplanen för verksamheten ska ses över fortlöpande och uppdateras med hänsyn till verksamhets- och metodutvecklingen. Enligt bolaget följer detta av villkor 22 i nuvarande tillstånd och kravet på regelbunden översyn på avfalls- och efterbehandlingsplaner som följer av 29 § utvinningsavfallsförordningen samt av gällande BREF-dokument för gruvverksamhet (Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Management of Waste from Extractive Industries in accordance with Directive 2006/21/EC, EUR 28963 EN). Den efterbehandlingsplan som gavs in med ansökan hos Finsk-svenska gränsälvscommissionen var således inte slutgiltig utan förväntas uppdateras fortlöpande. Det förhållandet att länsstyrelsens godkännande av efterbehandlingsplanen år 2017 skedde under konkurs innebär inte att den inte kan beaktas eller att det enbart skulle vara den första efterbehandlingsplanen som gäller. Bolaget menar att om det inte skulle vara möjligt att beakta reviderade avfalls- och efterbehandlingsplaner som ännu inte har ”godkänts” skulle det hindra domstolen att göra en sådan allsidig ”helhetsprövning” av den ekonomiska säkerheten som enligt lagtext och förarbeten ska ske. Enligt bolaget är det normalt för omprövningssituationer att det ska finnas ett aktuellt och uppdaterat underlag. Bolaget menar att det närmast är en skyldighet för domstolen att beakta ändrade förhållanden, oavsett om de leder till ökat eller minskat behov av ekonomisk säkerhet.

Länsstyrelsen har genmält att villkor 22 inte innehåller någon formulering om ställningstagande i fråga om åtgärder, utan att det förutsätts att de successivt uppdaterade planerna i huvudsak följer den ursprungliga planen och att de inte innehåller allahanda avvikelser som bolaget för stunden vill presentera. Länsstyrelsen anger att villkor 20 och 21 förutsätter att ianspråktagna områden ska efterbehandlas på så sätt som redovisats i ansökningshandlingarna och att gråberg ska deponeras enligt vad som redovisades i Finsk-svenska gränsälvskommissionens mål.

Beträffande huruvida efterbehandling av sandmagasinet kräver någon form av okvalificerad täckning av morän eller jordförbättringsmedel eller om vegetering kanske direkt i sanden hänvisar Kaunis Iron AB till den uppdaterade avfallshanterings- och efterbehandlingsplan som bolaget har gett in till domstolen inom ramen för sin ansökan om ett nytt miljöbalkstillstånd (mål nr M 2090-19, *Efterbehandlingsplan 2019-07-16*). Enligt bolaget är planen i de delar som avser efterbehandling av den nettobuffrande anrikningssanden (och då särskilt behovet av moräntäckning) direkt tillämplig på den deponering som utförs inom ramen för gällande tillstånd.

Kaunis Iron AB anför vidare att inte några av de avfallshanteringsplaner som upprättats för verksamheten innehåller några generella definitiva skrivningar om moräntäckning av magasinet. Enligt bolaget talades det i de tidiga planerna om eventuell täckning med morän eller jordförbättringsmedel. Bolaget menar att det från och med 2017 års plan aldrig har gjorts gällande att det skulle föreligga något behov av täckning. Även när moräntäckning har diskuterats har det enbart handlat om underlättande av växtetablering, inte för att hindra vittring och utlakning av metaller eller för att motverka damning. Bolaget kan inte se något hinder mot att i bedömningen beakta det faktum att erfarenheterna har visat att det saknas skäl att täcka sandmagasinet med morän eller jordförbättringsmedel. Enligt bolaget står denna uppfattning inte heller i strid med gällande tillstånd.

Länsstyrelsen anför i detta avseende att kravet på bästa möjliga teknik i tillämpligt BREF-dokument för gruvverksamhet anger att icke farligt avfall ska täckas med

0,3–1,5 meter material (bl.a. morän). Länsstyrelsen anser att återställning av sandmagasin (icke farligt avfall) överlag ska inkludera en täckning med morän så att dessa områden bl.a. ges förutsättningar att efterlikna terrestra områden. Även av detta skäl anser myndigheten att bedömda kostnader för täckning av sandmagasinet ska inkluderas i beloppet för den ekonomiska säkerheten.

Kaunis Iron AB genmäler att det aktuella BREF-dokumentet är ett renodlat vägledningsdokument utan några rättsligt bindande inslag. Enligt bolaget syftar de av länsstyrelsen åberopade skrivningarna på förhållanden när täckning krävs för att antingen förhindra utlakning av metaller och/eller andra föroreningar eller för att underlätta etablering av växtlighet och det anges att behovet av täckning ska prövas plats-specifikt. Bolaget bestrider att dokumentet innehåller något generellt krav på täckning med morän eller jordförbättringsmedel i ett fall som det nu aktuella.

Naturvårdsverket menar att det belopp om 150 miljoner kr som länsstyrelsen angett i sitt förstahandsyrkande är rimligt för att ta fram ett minimibelopp för verksamheten, men att det dessutom måste beaktas de många osäkerheter som finns för gruvbranschen och för den aktuella verksamheten, varför säkerheten bör vara högre än så. Naturvårdsverket har pekat på att i den rapport som konkursboet tog fram för kostnader för efterbehandling av hela gruvindustriområdet, *Ekonomiska konsekvenser av avveckling av gruvdriften i Pajala 2015-11-03*, har den totala merkostnaden för återställning angetts till 300–400 miljoner kr. Utifrån försiktighetsprincipen anser Naturvårdsverket att den ekonomiska säkerheten bör räknas upp till 300 miljoner kr. Naturvårdsverket anför att på grund av de osäkerheter som finns för gruvbranschen som sådan, men också för den aktuella verksamheten, bör säkerheten ställas som ett engångsbelopp.

#### **Andrahandsyrkandet**

Beträffande andrahandsyrkandet anför Kaunis Iron AB att ett grundbelopp om 50 miljoner kr stämmer förhållandevis väl med vad som beräknades i den efterbehandlingsplan som godkändes av länsstyrelsen år 2017, varför yrkandet i detta avseende

medges. Enligt bolaget bör den tillkommande säkerheten ställas senast två månader efter det att det föreligger en lagakraftvunnen dom om höjning av säkerheten.

Vad gäller de tillkommande avsättningarna för utökade upplags- och magasinsytor hänvisar Kaunis Iron AB till promemorian från Golder, *Teknisk PM – Bedömning av efterbehandlingskostnad Tapuli gruva och sandmagasin, 2018-11-09*. Bolaget menar att promemorian visar på att efterbehandlingskostnaderna för sandmagasinet kommer att vara mycket begränsade och inte öka i någon omfattning av betydelse när sanden bereder ut sig. Någon uppräknings av den ekonomiska säkerheten med hänsyn till sandmagasinets utbredning är enligt bolagets uppfattning därför inte motiverad.

Enligt Kaunis Iron AB finns det däremot skäl att räkna upp säkerheten med beaktande framtida utökningar av gråbergsupplaget och andra upplag. Bolaget menar dock, med hänvisning till ovan nämnda promemoria från Golder, att länsstyrelsens kostnadsuppskattning för gråbergsupplaget är något överskattad och snarare uppgår till 22 kr/m<sup>2</sup> (eller 220 000 kr/ha som anges i promemorian). Bolaget anför att de enhetskostnader som föreskrivs ska motsvara den faktiska utvecklingen av efterbehandlingskostnaderna. Enligt bolaget får någon uppräknings med högre belopp inte ske i syfte att begränsa utbredningen av deponierna inom ramen för det område som har tillståndsgivits.

Kaunis Iron AB har även ifrågasatt länsstyrelsens uppgifter angående oförutsedda kostnader utifrån erfarenheter från konkurstiden. Bolaget menar att de kostnader som länsstyrelsen har lyft fram inte avsåg avslutning av verksamheten utan om underhåll och fortsatt drift av olika anläggningsdelar för att undvika skador som skulle omöjliggöra eller försvåra/fördyra en återstart av verksamheten. Enligt bolaget kommer det vid ett verkligt avslut av verksamheten inte krävas t.ex. att länsställningen av dagbrottet eller vattenhanteringen i övrigt upprätthålls under någon längre period. Bolaget anför även att det inte heller kommer att krävas personal för att, som under konkursboets innehav, säkerställa anrikningsverket och övriga anläggningars funktion och värde. Mot denna bakgrund finns det enligt Kaunis Iron AB

inte anledning att räkna med några betydande sådana extra efterbehandlingskostnader.

Kaunis Iron AB har angående andrahandsyrkandet anfört att tillkommande periodiska avsättningar enbart ska avse utökade upplagsytor. I den mån det kan finnas andra efterbehandlingskostnader än de som avser deponering som är underskattade utgår bolaget från att de har beaktats i det av länsstyrelsen yrkade grundbeloppet.

Länsstyrelsen anför beträffande enhetskostnadernas storlek att Northland Resources AB:s *Uppdatering av avsättningsplan för ekonomisk säkerhet efterbehandling 2013-05-24* utgör ett mer tillförlitligt bedömningsunderlag än den uppdaterade avfallshanteringsplanen och att den förstnämnda visar på en rörlig avsättning på 14,7 kr för sandmagasin och 32 kr för gråbergsupplag. För att enhetskostnaderna ska vara någorlunda betryggande, med hänvisning till ett flertal osäkerhetsfaktorer, vidhåller länsstyrelsen att enhetskostnaderna bör vara minst 16 kr för sandmagasin och 35 kr för gråbergsupplag.

Kaunis Iron AB genmäler att när det gäller enhetskostnaderna för tillkommande deponi- och upplagsytor bygger den uppdaterade avfallshanterings- och efterbehandlingsplan som bolaget gav in till domstolen inom ramen för sin ansökan om ett nytt miljöbalkstillstånd (mål nr M 2090-19, *Efterbehandlingsplan 2019-07-16*) på erfarenheterna från en längre driftperiod och från konkursperioden när ingen deponering skedde. Mot denna bakgrund anser bolaget att det saknas stöd för att de tidigare underlag som länsstyrelsen hänvisar till ska anses vara mer tillförlitliga än den senast upprättade och uppdaterade efterbehandlingsplanen.

Avslutningsvis har Kaunis Iron AB anfört att när en säkerhet ställs i form av en bankgaranti är bolaget skyldig att betala en fast avgift som för närvarande uppgår till 0,5 procent av det garanterade beloppet. Bolaget har vidare anfört att den största betydelsen som den ekonomiska säkerheten har för bolaget är dock dess påverkan på bolagets finansieringsutrymme, eftersom banken ställer krav på säkerhet motsvarande minst det garanterade beloppet. En sådan säkerhet hade annars kunnat nyttjas

för finansiering av investeringar i verksamheten. Enligt bolaget innebär i detta fall även Naturvårdsverkets ansökan om återkallelse ytterligare ingripande konsekvenser som medför svårigheter med finansiering av planerade åtgärder. Kaunis Iron AB menar att kravet på ekonomisk säkerhet därför har en omedelbar effekt för bolagets möjlighet att finansiera sin verksamhet och utveckla densamma.

## DOMSKÄL

### Domstolens handläggning

Mark- och miljödomstolen har bedömt att målet kan avgöras utan huvudförhandling. Rätten har vid avgörandet bestått av ordföranden, ett tekniskt råd och två särskilda ledamöter.

### Tillämpliga bestämmelser

Villkor 23 i det tillstånd som lämnades av Finsk-svenska gränsälvskommissionen meddelades med stöd av 1971 års Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelse. Denna överenskommelse har ersatts av 2009 års gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland, vilket följer av lagen (2010:897) om gränsälvsöverenskommelse mellan Sverige och Finland. I övergångsbestämmelserna till nämnda lag (artikel 34 p. 3) anges att tillstånd som har meddelats med stöd av 1971 års överenskommelse ska fortsätta att gälla som om de var meddelade med stöd av nationell lagstiftning. Vidare framgår att vid omprövning och tillsyn ska bestämmelserna i nationell lagstiftning tillämpas.

Av 16 kap. 3 § miljöbalken följer att tillstånd enligt balken får för sin giltighet göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. En säkerhet ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. Säkerheten ska prövas av tillstånds-



myndigheten. Enligt 15 kap. 35 § miljöbalken får tillstånd till verksamhet som omfattar deponering av avfall meddelas endast om verksamhetsutövaren, för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten, ställer säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken.

I 24 kap. 5 § 1 st. 12 p. miljöbalken – i dess för detta mål aktuell lydelse – anges att i fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt bl.a. 16 kap. 3 § miljöbalken inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs. Enligt 24 kap. 7 § miljöbalken – i dess för detta mål aktuell lydelse, nuvarande 24 kap. 11 § miljöbalken – får en ansökan om sådan omprövning göras hos mark- och miljödomstol av bl.a. länsstyrelsen.

### **Domstolens bedömning**

Mark- och miljödomstolen konstaterar att utredningen i målet visar att det finns behov av att höja den ekonomiska säkerheten för den tillståndsgivna gruvverksamheten i Tapuli gruva m.m. i Pajala kommun. Detta är också något som parterna i målet är helt ense om. Det finns alltså skäl att ändra villkor 23 i det tillstånd för den aktuella verksamheten som meddelades den 20 augusti 2010 av Finsk-svenska gränsälvscommissionen. Frågan är i vilken omfattning detta bör ske och om höjningen ska ske genom ett engångsbelopp eller ett grundbelopp förenat med successiva avsättningar. En fråga i detta är också om den presenterade utredningen utgör ett tillfredsställande beslutsunderlag och vilka beräkningar som kan läggas till grund för domstolens bedömning.

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning finns det i sig inte skäl att ifrågasätta de underlag som åberopas av parterna. Domstolen finner dessutom att det inte finns behov av kompletteringar eller ytterligare underlag i detta avseende. Naturvårds-

verkets begäran om att Kaunis Iron AB bör föreläggas att komma in med beräkningsunderlag avslås därför. Vad T.K har anfört beträffande avsaknaden av vissa kostnadsberäkningar samt Lapplands NTM-centralens synpunkt angående mervärdesskatt föranleder ingen annan bedömning beträffande underlagets tillförlitlighet.

Mark- och miljödomstolen konstaterar härfter att den stora skiljelinjen mellan de olika bedömningarna i presenterade handlingar främst ligger i synsättet på behovet av efterbehandling av upplagsytor respektive sandmagasin.

Vad gäller frågan om efterbehandling av upplagsytor är det ostridigt att Kaunis Iron AB enbart har tagit en del av den tillståndsgivna ytan för gråbergssupplaget i anspråk. Bolaget har dessutom anfört att det inom ramen för förevarande tillstånd inte heller har för avsikt att använda hela ytan och att detta också bör beaktas vid bestämmandet av den ekonomiska säkerhetens storlek. Mark- och miljödomstolen delar dock det synsätt som har framförts av länsstyrelsen och Naturvårdsverket, dvs. att den ekonomiska säkerheten bör inkludera återställningskostnader för hela de sammanlagda ytor som tillståndet medger deponering inom. Det förhållandet att länsstyrelsen efter tidigare konkurs har godkänt en mindre omfattande efterbehandling saknar i sammanhanget betydelse. Inte heller den omständigheten att bolaget har gjort en annan bedömning i uppdaterade avfallshanterings- och efterbehandlingsplaner föranleder någon annan bedömning. Bolaget har en faktisk möjlighet i enlighet med det nu gällande tillståndet att nyttja hela området för deponering och det är det som måste vara avgörande för bedömningen.

Beträffande frågan om sandmagasinet kräver någon form av okvalificerad täckning av morän eller jordförbättringsmedel eller om vegetering kan ske direkt i sanden gör domstolen följande bedömning. Kaunis Iron AB har anfört att erfarenheterna visar att några efterbehandlingsåtgärder i detta avseende inte är nödvändiga och att någon höjd för sådana kostnader därför inte behöver tas vid bestämmandet av den ekonomiska säkerheten. Mark- och miljödomstolen finner dock inte att underlaget i målet

ger tillräcklig stöd för att efterbehandlingsåtgärder i form av moräntäckning och insådd av sandmagasinet inte skulle vara behövliga. Mot denna bakgrund och med hänsyn till försiktighetsprincipen delar domstolen den bedömning som länsstyrelsen har gjort gällande kostnader för efterbehandling av sandmagasinet och anser att dessa ska beaktas i dess helhet.

Vad gäller frågan om den ekonomiska säkerheten ska bestämmas till ett engångsbelopp eller ett grundbelopp förenat med successiva avsättningar konstaterar mark- och miljödomstolen att Kaunis Iron AB och länsstyrelsen är ense om andrahandsyrkandet vad gäller grundbeloppet, men att de skiljer sig åt beträffande enhetskostnaderna. Naturvårdsverket är av uppfattningen att säkerheten i dess helhet ska ställas som ett engångsbelopp och detta är även länsstyrelsens förstahandsyrkande. Kaunis Iron AB bestrider i sin tur detta förstahandsyrkande.

Av 16 kap. 3 § miljöbalken följer att en ekonomisk säkerhet som nu är fråga om *kan* ställas efter hand enligt en plan som vid varje tid tillgodoser det aktuella behovet av säkerhet. Den ekonomiska säkerhet som nu är föreskriven för verksamheten genom tillståndets villkor 23 är konstruerad genom successiva avsättningar. En sådan utformning bidrar till behovet av att låta verksamhetsutövaren behålla så mycket kapital som möjligt (jfr prop. 2006/07:95 s. 135). Det är också något som Kaunis Iron AB har påtalat som angeläget för att undvika svårigheter för finansiering och utveckling av den egna verksamheten. I sammanhanget ska dock även beaktas det grundläggande kravet på att en säkerhet ska ställas så att den kan betraktas som tillräckligt betryggande för att minimera risken för att samhället får bära avhjälpande kostnaden. En successiv avsättning kan medföra att det kan dröja mycket lång tid innan säkerheten uppgår till erforderligt belopp. Mot denna bakgrund finner domstolen att säkerheten bör bestämmas till ett engångsbelopp.

Den ekonomiska säkerheten för verksamheten bör ställas i form av ett engångsbelopp som även ska omfatta kostnader för efterbehandling av hela det tillståndsgivna upplagsområdet och av sandmagasinet. Domstolen finner att den nivå om 155 miljoner kr som länsstyrelsen har förordat i sitt förstahandsyrkande i sammanhanget

synes vara väl avvägt utifrån det underlag som har presenterats i målet. Villkor 23 bör därför ändras till att ange att den ekonomiska säkerheten för verksamheten ska uppgå till sammanlagt detta belopp. Villkoret bör formuleras i enlighet med bestämmelserna i 15 kap. 35 § och 16 kap. 3 § miljöbalken om vad säkerheten avser att täcka, nämligen för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten och för kostnaderna för det avhjälpande av en miljöskada och de andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Vidare bör villkoret ange att den ekonomiska säkerheten i dess helhet ska ges till mark- och miljödomstolen för prövning inom två månader från det att domen i detta mål har vunnit laga kraft. Det får ankomma på bolaget att överväga om det vill ersätta befintlig säkerhet med en ny säkerhet omfattande det hela nu föreskrivna beloppet eller om det hellre önskar ställa ut en ny säkerhet på tillkommande belopp. Det står även bolaget fritt att välja vilken form som säkerheten ska ha. När säkerheten lämnas in för prövning kommer domstolen att ta ställning till om den är betryggande och kan godkännas.

**HUR DOMEN KAN ÖVERKLAGAS**, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 2 januari 2020.

Malin Bergström

Camilla Wolf-Watz

---

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Malin Bergström, ordförande, och tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Bo Sundström och Mats-Åke Bygdemark.